

Antropologia dels sistemes de sexe/gènere

Codi: 101252

Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Diana Marre

Correu electrònic: Diana.Marre@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

Estel Malgosa Gasol

Prerequisits

No té prerequisits.

Objectius

Assignatura de tercer any del Grau en Antropologia Social i Cultural, s'imparteix durant el primer semestre i forma part de la matèria "**Àmbits temàtics generals de l' Antropologia.**"

Aquesta assignatura:

- Desenvolupa la teoria antropològica i l'anàlisi de la diversitat cultural en els sistemes de sexe/gènere.
- Fa una crítica a l'androcentrisme científic i revisa supòsits, conceptes i teories, incorporant la perspectiva de gènere i la investigació feminista a les ciències socials.
- Aplica el coneixement disciplinari a la identificació i l'estudi de la realitat socio-cultural vinculada als debats actuals sobre gènere.

Això es fa mitjançant l'aproximació a:

- La crítica feminista i l'antropologia: presentació de les revisions empíriques, innovacions teòriques i metodològiques que els estudis de gènere han aportat a l'Antropologia Social i Cultural clàssica: etno-androcentrismes, sexismes i/o masclismes.
- Els canvis de perspectiva i els conceptes fonamentals vinculats: dels estudis sobre la dona universal a les relacions de gènere culturalment diverses.
- Els debats sobre gènere i status. El coneixement i anàlisi de les dicotomies naturalesa/cultura, públic/privat i producció/reproducció, i la seva relació amb les diferències i desigualtats.
- La relació i l'anàlisi de les categories de gènere, classe, "raça" i etnicitat.

OBJECTIUS:

Al finalitzar l'assignatura l'estudiant serà capaç de:

- Identificar variabilitat transcultural dels sistemes de sexe/gènere i conèixer la teoria antropològica vinculada a aquesta qüestió.
- Comprendre les construccions socioculturals vinculades al sexe, gènere i identitat sexual.
- Aplicar el coneixement antropològic a problemes socio-culturals actuals.

Competències

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar el corpus etnogràfic i teòric de la disciplina amb capacitat d'anàlisi crítica i de síntesi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en els àmbits de l'educació, el gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió.
2. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
3. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
4. Aplicar els conceptes bàsics de l'antropologia social i cultural a la comprensió de les relacions entre diferents societats i cultures.
5. Identificar la variabilitat sociocultural a través de textos etnogràfics i fonts audiovisuals.
6. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Interpretar els esdeveniments del món actual a partir de la diversitat física, econòmica, social i cultural.
9. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia.
10. Resumir les característiques d'un text escrit en funció dels propòsits comunicatius.
11. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

Bloc I:

1. Les dones i els homes. Paraules, discursos i construccions hegemòniques.
2. Conceptes fonamentals: sexe i gènere, gènere i sexualitat, sexe i sexualitat.
3. La construcció social de l'alteritat femenina. Antropòlogues pioneres feministes.
4. Antropologia de la dona, antropologia del gènere, antropologia dels sistemes sexe/gènere, antropologia de les masculinitats.

Bloc II:

1. Gènere i corrents clàssiques de l'antropologia: evolucionisme i funcionalisme. Les oposicions binàries de la dominació: natura/cultura.

2. Gènere i materialisme. Família i societat. Les oposicions binàries de la dominació: públic/privat.
3. Gènere i treball. Producció/Reproducció. Desigualtat, poder i reconeixement en el treball productiu i reproductiu. Reproducció i globalització.
4. Sexe, gènere, espais, rituals.

Bloc III:

1. Sexe/raça, gènere/etnicitat, edat, interseccionalitat
2. Sexe, gènere i violències
3. Sexe, gènere i cossos

Metodologia

Aquesta **Guia Docent conté tota la informació relacionada amb l'assignatura**, res de la qual **podrà modificar-se durant el curs**. Aquesta Guia és, per tant, l'únic document a consultar davant qualsevol dubte relacionat amb l'assignatura.

Metodologia

El/la protagonista del procés de ensenyament-aprenentatge és l'estudiant i sota aquesta premissa s'ha planificat una metodologia basada en el treball continuat.

Sobre les sessions:

L'assignatura es desenvoluparà a través de sessions presencials dirigides, supervisades i de treball autònom.

Les sessions presencials es realitzaran sempre amb tot el grup classe i es dedicaran a la presentació dels continguts de l'assignatura per part del professorat i professionals invitats, segons el calendari inclòs en la present Guia Docent, amb la participació activa del grup d'estudiants en el seu anàlisi i discussió, de vegades en grups reduïts pel que aquestes sessions impliquen sempre un treball autònom previ o posterior.

El treball autònom inclou activitats com la lectura i l'estudi comprensiu i analític de textos, el visionat comprensiu i analític de materials audiovisuals, la recerca de referències bibliogràfiques, la recollida de informació, l'observació i l'escriptura, entre d'altres.

Les sessions supervisades seran presencials o virtuals (amb cita prèvia) especialment orientades a contribuir al seguiment de l'assignatura i realitzar les activitats d'avaluació.

Sobre la comunicació:

-La comunicació es realitzarà a través del Moodle. En casos d'urgència, es suggereix recórrer a la comunicació a través de WhatsApp, FaceBook o Twitter.

Sobre les tutories:

-Las tutories es realitzaran al

Despatx B9-217 (Edifici B, 2º pis, Departament d'Antropologia)

Els **dilluns de 14:45-16:45h** i els **dimecres de 11:00-15:00h (concertades)**

- **Es suggereix realitzar al menys una tutoria individual durant el primer mes de l'assignatura.** Per a programar-la **a partir del 17/09/2018 hi haurà un espai disponible al Moodle.**

Sobre els treballs escrits

- *Aspectes formals i de format:*

- Tots els treballs escrits han d'entregar-se

A través de Moodle
Identificats amb el NIU
En format Word
Amb el número de pàgina
Indicant el nombre total de paraules
En català, castellà o anglès
Sense errors ortogràfics i/o gramaticals
Amb cites, notes, referències i bibliografia en format APA

- *Continguts:*

-Tota presentació escrita hauria de contenir:

- Resum/Abstract
- Introducció
- Antecedents
- Preguntes
- Descobertes / Arguments / Fonamentació / Discussió: presentació i discussió dels principals punts de la bibliografia treballada en relació amb la/es preguntes. Aquest apartat pot estar organitzat en una o varies seccions.
- Conclusions
- Referències bibliogràfiques en format APA

Aquestes seccions i títols son flexibles, per tant, es pot optar per escollir-ne d'altres que s'adeqüin millor a l'objectiu de proporcionar el major sentit lògic i presentació al treball.

- *Com realitzar-los:*

Qualsevol de les lectures obligatòries, generals o aconsellades, així com qualsevol text acadèmic, pot servir d'exemple per a la realització del treball escrit.

- *Criteris de correcció:*

-Qualitat de la presentació, format, redacció i referències bibliogràfiques en APA

-Comprensió, amplitud i profunditat de l'anàlisi de la bibliografia, presentacions i visionats treballats i la seva relació amb els conceptes de l'assignatura

-Presentació d'un text articulat a través d'una argumentació coherent i fonamentada acadèmicament.

-Vinculació de les presentacions, bibliografies i/o visionats amb exemples etnogràfics provinents de la premsa, la pròpia experiència o l'observació etnogràfica.

- *Escala de qualificació:*

Fins a quin punt s'han aconseguit els objectius assenyalats en els criteris de qualificació?

-No avaluable: **Absent** o No entregat

-0: entrega **fora de termini** o del Moodle sense justificació degudament acreditada

-1-4,9: entrega **no basada** en els materials d'anàlisi requerits en cada cas

-5-6,9: entrega basada **només** en una **descripció** o **resum** dels materials proposats

-7-8,9: entrega basada en els materials proposats **incorporant** materials addicionals o exemples etnogràfics -experiència, premsa, observació-

-9-10: entrega basada en els materials proposats **incorporant** materials addicionals i exemples etnogràfics
-experiència, premsa, observació-

Bibliografia Obligatoria de l'assignatura per Blocs

Bloc I

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, 8: 95-145.

Jansen, D. F. (2011). Can the hegemon speak? Reading masculinity through anthropology. In Arnold, J. H. & Brady, S. (Eds.). *What is Masculinity? Historical Dynamics from antiquity to the contemporary world* (p. 35-56). New York: Palgrave Macmillan.

Bloc II

Marre, D., San Román, B. & Guerra, D. (2018). On reproductive work in Spain: Transnational adoption, egg donation, surrogacy. *Medical Anthropology*, 37(2):158-173.

Torres & Pau (2011). "Techo de cristal" y "suelo pegajoso". La situación de la mujer en los sistemas alemán y español de ciencia y tecnología. *Revista iberoamericana de ciencia, tecnología y sociedad*, 6(18): 35-59.

Bloc III

Segato, R. L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia. Contrato y estatus en la etiología de la violencia. En *Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos* (p. 131-149). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes.

Donnan, H. & Magowan, F. (2010). Sexual Advances. In *The anthropology of sex* (p. 1-22). Oxford-New York: Berghahn Books.

Expósito Molina, C. (2012). ¿Qué es eso de la interseccionalidad? Aproximación al tratamiento de la diversidad desde la perspectiva de género en España. *Investigaciones Feministas* 3:203-222.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Preparació a l'aula d'activitats d'avaluació	2	0,08	
Sessions teòriques i pràctiques en gran grup	16	0,64	
Visionats i conferències en gran grup	12	0,48	
Tipus: Supervisades			
Activitat presencial d'avaluació	1,5	0,06	
Tutories individuals i/o grupals (presencials i/o virtuals)	2	0,08	
Tipus: Autònomes			
Lectures, anàlisi, preparació i redacció de treballs individuals i grupals i estudi	45	1,8	

Avaluació

-L'**avaluació** de l'assignatura s'entén com un **procés continuat** que s'estén durant el període lectiu i es desenvolupa a través de **4 (quatre)** activitats.

-**"Les qualificacions** utilitzades seguiran l'escala **0-10 amb un sol decimal**".

-**"Per considerar superada l'assignatura** es necessitarà obtenir **una nota mínima de 5,0** com a nota mitjana resultant de les notes obtingudes en cada una de les activitats, considerant el percentatge de cada una d'elles en la nota final".

-Per superar l'assignatura o tenir opció a la re-avaluació s'han de realitzar **totes** les activitats d'avaluació programades. L'assignatura es considerarà **No avaluable**, és a dir, amb pèrdua de la regularitat i amb necessitat de nova matriculació, quan no es realitzin **totes** les activitats d'avaluació programades.

-**"Un cop superada l'assignatura, aquesta no podrà ser objecte d'una nova avaluació"**.

-La **programació** de las activitats d'avaluació **no es podrà modificar** una vegada validada i publicada aquesta Guia Docent a menys que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat, en aquest cas es proposaria una nova programació dins del període lectiu corresponent.

-Els que per "assistència a reunions dels òrgans col·legiats de representació universitària o altres motius previstos en les seves respectives normatives" [...] "no poguessin concórrer a algunade les activitats d'avaluació programades, tenen dret a que se'ls programi un dia i hora diferents per a la seva realització".

-Els que participin en les diferents activitats d'avaluació i ho necessitin, rebran una justificació documental d'aquesta participació.

-Els que realitzin qualsevol **irregularitat** que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'una activitat d'avaluació, aquesta i tota l'assignatura **es qualificarà amb 0**, amb independència del procés disciplinari que es pugui instruir.

-**"La qualificació de "No avaluable" en l'acta final d'avaluació implica l'esgotament dels drets inherents a la matrícula** de l'assignatura" encara que el "No avaluable" no constarà en l'expedient acadèmic.

-La **còpia o plagi**, tant en el cas dels treballs com en el cas dels exàmens, constitueix un **delicte** que serà sancionat amb un 0 (zero) a l'activitat, **pèrdua del dret a re-avaluació** i es **suspensarà tota l'assignatura**.

Recordar que es considera "**còpia**" un treball que reproduïx tot o una part el treball d'un/a altre/a company/a. "**Plagi**" és presentar tot o part d'un text d'un/a autor/a com a propi, sense citar les fonts, sigui en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a:

http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

Activitats d'avaluació

-L'absència o no entrega d'alguna de les activitats programades obtindrà una qualificació de **"No avaluable"** que equival a **perdre l'assignatura i haver de matricular-se una altre vegada.**

-**L'entrega** fora de temps o lloc indicats sense justificació deliberadament acreditada obtindrà una qualificació de 0 (zero).

Activitat 1:

- Treball individual realitzat en base a les tres primeres lectures obligatòries i integrat per l'elaboració d'un esquema/mapa conceptual de les mateixes i la seva relació amb les ponències invitades, les sessions de l'assignatura i el visionat o nota de premsa proporcionats, en un text d'un màxim de 700 paraules i una presentació en ppt o prezi.

- -Valor assignat a l'activitat: **25%** de la nota final de l'assignatura

Lloc d'entrega: Moodle

Data d'entrega: fins el 14 de novembre de 2018 a las 23:50h

Lloc i data de la devolució: Moodle fins el 28 de novembre de 2018 a las 23:50h

Activitat 2:

Text escrit individual en format acadèmic d'un màxim de **2000** paraules basat, com a mínim, en el següent **conjunt de materials**

-un grup de lectures integrat per una lectura obligatòria i dos articles a escollir entre les 21 opcions proposades en esta Guia Docent.

-un visionat proposat per l'estudiant

*Tenir en compte que cada grup només pot ser escollit per 5 (cinc) participants. Per registrar l'elecció, entre el 17 i el 31 d'octubre hi haurà disponible un espai en el Moodle on poder-ho fer

- - Valor assignat a l'activitat: **30%** de la nota final de l'assignatura

Calendari de l'activitat

17/10/2018: s'obrirà un espai en el Moodle per comunicar el grup de materials escollits per a realitzar l'activitat

31/10/2018: últim dia per comunicar l'elecció del grup de materials escollits

17/12/2018: últim dia per entregar l'activitat

07/01/2019: entrega de l'avaluació de l'activitat

-Lloc d'entrega de totes les instàncies previstes: Moodle

Activitat 3

-Test escrit **individual** de preguntes breus sobre les **set lectures obligatòries assenyalades en aquesta Guia Docent i les sessions, ponències i visionats relacionats.**

- -Valor assignat a l'activitat: **35%** de la nota final de l'assignatura

Escala de qualificació:

- 0 a 10

- 0,4 punts por pregunta correcta
- descompte de 0,25 punts por resposta incorrecta

Calendari de l'activitat:

07/01/2019: realització

09/01/2019: devolució

Lloc de realització de ambdues coses: aula de l'assignatura

Valor assignat a la participació activa a classe: 10% de la nota final de l'assignatura

Sobre la nota final de l'assignatura

Qui havent aprovat l'assignatura vulgui millorar fins a **0,5 punts** la seva nota, podrà fer-ho a través de:

- La realització del **80%** de las 4 consultes realitzades al final de cada undels Blocs i de l'assignatura -3 de 4 en total-.

Calendari de comunicació de la nota final de l'assignatura

14/01/2019: comunicació de la nota final de l'assignatura a través de Moodle i Sigma i en horari i lloc de desenvolupament de l'assignatura per realitzar consultes sobre les mateixes. Les notes finals de l'assignatura prèvies a la re-avaluació es tancaran el **14 de gener** a les 15:00 hores.

Sobre la re-avaluació:

-Podran **re-avaluar** aquells que

-hagin realitzat i entregat a temps i en el lloc indicat les **4 (quatre)** activitats d'avaluació programades

-hagin obtingut una nota mitjana de les 4 (quatre) activitats de **3,5**

-La re-avaluació constarà d'una única prova i es realitzarà entre el **21 de gener i el 1 de febrer de 2019 en el dia, hora i lloc programat per la Facultat.**

-La **nota** obtinguda en la **re-avaluació** constituirà la **nota final** de l'assignatura.

Els texts entre cometes i la Guia Docent s'han fet d'acord amb la Normativa Acadèmica de la UAB 2015: https://www.uab.cat/doc/TR_Normativa_Academica_Plans_Nous Títol IV: Avaluació pp.110 -130.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Esquema/mapa conceptual d'un màxim de 700 paraules i presentació ppt/prezi de les 3 primeres lectures obligatòries en relació amb les ponències, les classes i visionats o notes de premsa	25%	20	0,8	2, 3, 5, 6, 8
Participació activa en classe	10%	5	0,2	2, 4, 11
Test escrit individual basat en les 7 (set) lectures obligatòries i el temari desenvolupat en totes les classes	35%	6,5	0,26	1, 5, 6, 7, 9
Text escrit individual en format acadèmic d'un màxim de 2000 paraules basat una lectura obligatòria i dos articles escollit d'una llista proposada al inici de l'assignatura	30%	30	1,2	1, 4, 7, 10, 11

Bibliografia

Bibliografia general

Aixelà Cabré, Y. (2005). *Género y antropología social*. Sevilla: Editorial Doble J.

Essed. Ph., Goldberg, T. & Kobayashi, A. (2009). *A companion to Gender Studies*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Fausto-Sterling, A. [2000] (2006). *Cuerpos sexuados. La política de género y la construcción de la sexualidad*. Barcelona: Editorial Melusina.

Héritier, F. (1996). *Masculino/Femenino. El pensamiento de la diferencia*. Barcelona: Ariel.

Lewin, E. (2006). *Feminist Anthropology. A Reader*. Oxford: Blackwell.

Lancaster, R. & di Leonardo, M. (eds.) (1997). *The Gender/Sexuality Reader: Culture, History, Political Economy*. London: Routledge.

Laqueur, T. (1994). *La construcción del sexo. Cuerpo y género desde los griegos hasta Freud*. Madrid: Cátedra/Universidad de Valencia (Serie Feminismos).

Martín Casares, A. (2006). *Antropología del Género. Culturas, mitos y estereotipos sexuales*. Madrid: Cátedra.

Moncó, Beatriz. (2011). *Antropología del género*. Madrid: Síntesis.

Moore, H. [1988] (1991). *Antropología y feminismo*. Madrid: Cátedra.

Bibliografía Obligatoria per Blocs

Bloc I

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, 8: 95-145.

Jansen, D. F. (2011). Can the hegemon speak? Reading masculinity through anthropology. In Arnold, J. H. & Brady, S. (Eds.). *What is Masculinity? Historical Dynamics from antiquity to the contemporary world* (p. 35-56). New York: Palgrave Macmillan.

Bloc II

Marre, D., San Román, B. & Guerra, D. (2018). On reproductive work in Spain: Transnational adoption, egg donation, surrogacy. *Medical Anthropology*, 37(2):158-173.

Torres & Pau (2011). "Techo de cristal" y "suelo pegajoso". La situación de la mujer en los sistemas alemán y español de ciencia y tecnología. *Revista iberoamericana de ciencia, tecnología y sociedad*, 6(18): 35-59.

Bloc III

Segato, R. L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia. Contrato y estatus en la etiología de la violencia. En *Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos* (p. 131-149). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes.

Donnan, H. & Magowan, F. (2010). Sexual Advances. In *The anthropology of sex* (p. 1-22). Oxford-New York: Berghahn Books.

Expósito Molina, C. (2012). ¿Qué es eso de la interseccionalidad? Aproximación al tratamiento de la diversidad desde la perspectiva de género en España. *Investigaciones Feministas* 3:203-222.

Opcions a escollir per a realitzar la Activitat 2:

Bloc I:

Opció 1

Bodoque, Y. (2017). Caravanas de mujeres en España: migraciones, soltería y desigualdades. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, LXXII(1):67-84.

McIntyre, M. & Pope, C. (2009). The early development of gender differences. *Annual Review of Anthropology*, 38:83-97.

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, 8:95-145.

Opció 2

Alcázar-Campos, A. (2017). El paradigma discursivo en torno a la «víctima de trata». Intervención social con mujeres dominicanas en Puerto Rico. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, LXXII(1):85-102.

Delcore, H. (2007). New reflections on old questions in the anthropology of gender. *Reviews in Anthropology*, 36:109-130.

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, 8:95-145.

Opció 3

García Grados, C. (2017). La percepción participante como una herramienta metodológica feminista: Una aplicación a los estudios de género. *Revista de Antropología Iberoamericana*, 12(2):125-146.

Roberts, E. (2016). When nature/culture implodes. Feminist anthropology and biotechnology. In Lewin, E. & Silverstein, L. (Eds.). *Mapping feminist anthropology in the twenty-first Century* (p. 105-125). New Brunswick: Rutgers University Press.

Rubin, G. (1986). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, 8:95-145.

Opció 4

Bourdieu, P. [1998] (2008). Una imagen aumentada. En *La dominación masculina* (p. 8-42). Madrid: Anagrama.

Gutmann, M. (1997). Trafficking in men: The anthropology of masculinity. *Annual Review of Anthropology*, 26 :385-409. Versión en castellano: Gutmann, M. [1997] (1998) Traficando con hombres. La antropología de la masculinidad. (Prieto, P.). *La ventana*, 8, 47-99.

Jansen, D. F. (2011). Can the hegemon speak? Reading masculinity through anthropology. In Arnold, J. H. & Brady, S. (Eds.). *What is Masculinity? Historical Dynamics from antiquity to the contemporary world* (p. 35-56). New York: Palgrave Macmillan.

Opció 5

Connel, R. W. [1995] (1997). La organización social de la masculinidad. In Valdés, T. & Olavarría, J. (Eds.). *Masculinidades. Poder y crisis* (p. 31-49). Santiago de Chile: Isis Internacional / FLACSO Chile.

Izquierdo, M. J. (2007). Lo que cuesta ser hombre: costes y beneficios de la masculinidad. In *Congreso SARE 2007. Masculinidad y vida cotidiana*. EMAKUNDE, Donostia 5 de noviembre.

Jansen, D. F. (2011). Can the hegemon speak? Reading masculinity through anthropology. In Arnold, J. H. & Brady, S. (Eds.). *What is Masculinity? Historical Dynamics from antiquity to the contemporary world* (p. 35-56). New York: Palgrave Macmillan.

Opció 6

Enguix, B. (2012). Cultivando cuerpos, modelando masculinidades. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares* LXVII(1):147-180.

Jansen, D. F. (2011). Can the hegemon speak? Reading masculinity through anthropology. In Arnold, J. H. & Brady, S. (Eds.). *What is Masculinity? Historical Dynamics from antiquity to the contemporary world* (p. 35-56). New York: Palgrave Macmillan.

Langarita, J.A. (2013). Sexo sin palabras. La función del silencio en el intercambio sexual anónimo entre hombres. *Revista de Antropología Social*, 22:313-333.

Bloc II:

Opció 7

Álvarez, C. (2015). Sexo sin reproducción y reproducción sin sexo. Sexualidad y salud reproductiva de los donantes de semen y óvulos. *Revista Dialectología y Tradiciones Populares*, LXX(2):469-484.

Hernández Corrochano, E. (2016). La maternidad después de... Estudio etnográfico de la maternidad primípara «tardía» en España. *Revista de Antropología Iberoamericana*, 11(1):79-103.

Marre, D., San Román, B. & Guerra, D. (2018). On reproductive work in Spain: Transnational adoption, egg donation, surrogacy. *Medical Anthropology*, 37(2):158-173.

Opció 8

Cadoret, A. (2009). Parentesco y figuras maternas. El recurso a una gestante subrogada por una pareja gay. *Revista de Antropología Social*, 18:67-82.

Marre, D., San Román, B. & Guerra, D. (2018). On reproductive work in Spain: Transnational adoption, egg donation, surrogacy. *Medical Anthropology*, 37(2):158-173.

Pichardo, J.I., de Stéfano, M. & Martín-Chiappe, M.L. (2015). (Des)naturalización y elección: emergencias en la parentalidad y el parentesco de lesbianas, gays, bisexuales y transexuales. *Revista Dialectología y Tradiciones Populares*, LXX(1):187-203.

Opció 9

Hernández Garre, J.M., Echevarría, P. & Gomariz, M.J. (2016). La catarsis de los cuerpos grávidos. Experiencias de dolor y sufrimiento en el habitus del parto medicalizado. *Revista Dialectología y Tradiciones Populares*, LXXI(2):487-507.

Marre, D., San Román, B. & Guerra, D. (2018). On reproductive work in Spain: Transnational adoption, egg donation, surrogacy. *Medical Anthropology*, 37(2):158-173.

Vicente Martín, P. (2016). «Sangres» para propiciar la vida: metáforas y creencias sobre la concepción «humana» en el altiplano andino. *Revista Dialectología y Tradiciones Populares*, LXX(1):249-267.

Opció 10

Alvarez, B. & Marre, D. (working paper). Las no-madres: mercado laboral y reproducción en España.

Carnahan, S. & Greenwood, B.N. (2018). Managers' political beliefs and gender inequality among subordinates: Does his ideology matter more than hers? *Administrative Science Quarterly*, 63(2):287-322.

Torres & Pau (2011). "Techo de cristal" y "suelo pegajoso". La situación de la mujer en los sistemas alemán y español de ciencia y tecnología. *Revista iberoamericana de ciencia, tecnología y sociedad*, 6(18):35-59.

Opció 11

Mun, E. & Jung, J. (2018). Change above the glass ceiling: Corporate social responsibility and gender diversity in Japanese firms. *Administrative Science Quarterly*, 63(2):409-440.

Ramos, A., Barberá, E. & Sarrió, M. (2003). Mujeres directivas, espacio de poder y relaciones de género. *Anuario de Psicología*, 34(2):267-278.

Torres & Pau (2011). "Techo de cristal" y "suelo pegajoso". La situación de la mujer en los sistemas alemán y español de ciencia y tecnología. *Revista iberoamericana de ciencia, tecnología y sociedad*, 6(18):35-59.

Opció 12

Téllez, V. (2018). La fortuna de la precariedad. *Revista Dialectología y Tradiciones Populares*, LXXIII(1):47-53.

Torres & Pau (2011). "Techo de cristal" y "suelo pegajoso". La situación de la mujer en los sistemas alemán y español de ciencia y tecnología. *Revista iberoamericana de ciencia, tecnología y sociedad*, 6(18):35-59.

Williams, Ch. (2013). The Glass Escalator, Revisited: Gender Inequality in Neoliberal Times. *Gender & Society* 27(5):609-629.

Bloc III:

Opció 13

Antunes, M. & Signorini, H. (2017). Jardín de historias: Releer la violencia hacia la mujer en una favela carioca. *Revista de Antropología Iberoamericana*, 12(1):77-102.

Scully, D. & Marolla, J. (1984). Convicted rapists' vocabulary of motive: Excuses and justifications. *Social Problems*, 31(5):530-544.

Segato, R. L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia. Contrato y estatus en la etiología de la violencia. In *Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos* (p. 131-149). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes / Prometeo 3010.

Opció 14

Comas d'Argemir, D. (2011). La violencia sobre las mujeres en la agenda política, en la sociedad y en los medios de comunicación. *Ankulegi*, 15:175-190.

Gottzèn, L. (2013). Encountering violent men: strange and familiar. In Pini, B. & Pease, B. (eds.). *Men, Masculinities and Methodologies* (p. 197-208). New York: Palgrave Macmillan.

Segato, R. L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia. Contrato y estatus en la etiología de la violencia. In *Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos* (p. 131-149). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes / Prometeo 3010.

Opció 15

Das, V. (2008). Violence, Gender, and Subjectivity. *Annual Review of Anthropology*, 37:283-299.

García Mingo, Elisa (2015). Cuando los cuerpos hablan. La corporalidad en las narraciones sobre la violencia sexual en las guerras de la República Democrática del Congo. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares* LXVII(1):115-146.

Segato, R. L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia. Contrato y estatus en la etiología de la violencia. In *Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos* (p. 131-149). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes / Prometeo 3010.

Opció 16

Donnan, H. & Magowan, F. (2010). Sexual Advances. In *The anthropology of sex* (p. 1-22). Oxford-New York: Berghahn Books.

Mas Grau, J. (2015). Transexualidad y transgenerismo. Una aproximación teórica y etnográfica a dos paradigmas enfrentados. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares* LXX(2):485-501.

Vartabedian Cabral, J. (2014). Sobre travestis, clientes y *maridos*: género y sexualidad en la construcción de las identidades de travestis brasileñas trabajadoras del sexo. *Revista de Antropología Social* 23:237-261.

Opció 17

Donnan, H. & Magowan, F. (2010). Sexual Advances. In *The anthropology of sex* (p. 1-22). Oxford-New York: Berghahn Books.

Langarita, J.A. & Mas Grau, J. (2017). Antropología y diversidad sexual y de género en España. Hacia la construcción de una especialidad disciplinaria. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares* LXXII(2):311-334.

Prada, N. (2010). ¿Qué decimos las feministas sobre la pornografía? Los orígenes de un debate. *La manzana de la discordia*, 5(1):7-26.

Opció 18

Donnan, H. & Magowan, F. (2010). Sexual Advances. In *The anthropology of sex* (p. 1-22). Oxford-New York: Berghahn Books.

Moya, A. (2009) La sexualidad en mujeres con discapacidad. Perfil de su doble discriminación. *Feminismo/s*, 13:133-152.

Platero, L. & Rosón, M. (2012). De 'la parada de los monstruos' a los monstruos de lo cotidiano: La diversidad funcional y sexualidad no normativa. *Feminismo/s*, 19:127-142.

Opció 19

Expósito Molina, C. (2012). ¿Qué es eso de la interseccionalidad? Aproximación al tratamiento de la diversidad desde la perspectiva de género en España. *Investigaciones Feministas*, 3:203-222.

Hines, S. (2010). Sexing gender; gendering sex: Towards an intersectional analysis of transgender. In Taylor, Y., Hines, S. & Casey, M. E. (eds.). *Theorizing Intersectionality and Sexuality* (p. 140-162). New York: Palgrave Macmillan.

La Barbera, M.C. (2016). Interseccionalidad, un "concepto viajero": orígenes, desarrollo e implementación en la Unión Europea. *Interdisciplina*, 4(8):105-122.

Opció 20

Dean, J.J. (2010). Thinking intersectionality: Sexualities and the politics of multiple identities. In Taylor, Y., Hines, S. & Casey, M. E. (eds.). *Theorizing Intersectionality and Sexuality* (p. 119-139). New York: Palgrave Macmillan.

Expósito Molina, C. (2012). ¿Qué es eso de la interseccionalidad? Aproximación al tratamiento de la diversidad desde la perspectiva de género en España. *Investigaciones Feministas*, 3:203-222.

Shafie, G. (2017). Identidades de género, sexual y nacional en Israel: Intersecciones y apartheid. *Revista Europea de Derechos Fundamentales*, 29:225-232.

Opció 21

Expósito Molina, C. (2012). ¿Qué es eso de la interseccionalidad? Aproximación al tratamiento de la diversidad desde la perspectiva de género en España. *Investigaciones Feministas*, 3:203-222.

Harris, A. & Bartlow, S. (2015). Intersectionality: Race, gender, sexuality, and class. In DeLamater, J. & Plante, R. (eds.). *Handbook of the sociology of sexualities* (p. 261-271). New York: Springer.

Viveros, M. (2016). La interseccionalidad: una aproximación situada a la dominación. *Debate Feminista*, 52 :1-17.

Bibliografía recomanada

- Bennett, L. R. & Davies, S. G. (eds.) (2015). *Sex and sexualities in contemporary Indonesia. Sexual Politics, Health, Diversity and Representations*. New York: Routledge.
- Bernstein, E. & Jajobsen J. R. (2012/2013). Introduction. *The Scholar and Feminist Online* 11.1-11.2: Gender, Justice, and Neoliberal Transformations.
- Bourdieu, Pierre. (2008). [La dominación masculina](#). Madrid: Anagrama
- Brodin, K. (2006). Toward a Unified Theory of Class, Race, and Gender. In Lewin E. (ed.). *Feminist Anthropology. A Reader*. (p. 129-146). Oxford: Blackwell.
- Butler, J. [2004] (s/f). El parentesco es de antemano heterosexual? *Debate Feminista* 3-35.
- Castells, M. & Subirats, M. (2008). *Mujeres y hombres. ¿Un amor imposible?* Madrid: Alianza.
- Coll-Planas, G. et al. (2008). Cuestiones sin resolver en la Ley integral de medidas contra la violencia de género: las distinciones entre sexo y género, y entre violencia y agresión, *Papers* 87:187-204.
- Constable, Nicole. (2009). The Commodification of Intimacy: Marriage, Sex, and Reproductive Labor, *Annual Review of Anthropology* 38:49-64.
- Cruz, C. [2006] (2010). Financiación para el desarrollo, género y derechos de las mujeres, En Maquieira, V. ed. *Mujeres, globalización y derechos humanos* (p. 425-476). Madrid: Cátedra.
- Faur, E. (2005). Masculinidades y familias. En Di Marco, G. coord. (2005). *Democratización de las familias* (p. 91-110). Buenos Aires: UNICEF.
- Fitó, Carme (2010). *Identidad, cuerpo y parentesco. Etnografía sobre la experiencia de la infertilidad y la reproducción asistida en Catalunya*. Barcelona: Bellaterra.
- Foucault, M. [1976] (1991). *The History of Sexuality I. La voluntad de saber*. México: Siglo XXI.
- Ginsburg, F. (2006). Procreation Stories: Reproduction, Nurture, and Procreation in Life Narratives of Abortion Activists. En Lewin E. *Feminist Anthropology. A Reader* (p. 235-249). Oxford: Blackwell.
- Ginsburg, F. & Rapp, R. (1991). The politics of reproduction, *Annual Review of Anthropology* 20:311-343.
- Ginsburg, F. & Rapp, (1995). Introduction. Conceiving the New World Order. En Ginsberg, F. & Rapp, eds. *Conceiving the New World Order: The Global Politics of Reproduction* (p. 1-13). Berkeley: University of California Press.
- Héritier, F. (1996). *Masculino/Femenino. El pensamiento de la diferencia*. Barcelona: Ariel.
- Inhorn, M. C. & D. Birenbaum-Carmelli. (2008). Assisted Reproductive Technologies and Cultural Change, *Annual Review Anthropology* 37:177-196.
- King, Diane E. & Stone, Linda (2010). Lineal masculinity: Gendered memory within patriline, *American Ethnologist* 37(2):323-336.
- Krause, E. L. (2012). "They Just Happened". The curious case of the Unplanned Baby, Italian low fertility, and the "end" of rationality. *Medical Anthropology Quarterly* 26(3):361-382.
- Krause E. & De Zordo, S. (2012). Introduction. Ethnography and biopolitics: tracing 'rationalities' of reproduction across the north-south divide. *Anthropology & Medicine* 19(2):137-151.
- Lamas, M. (2004). Violencia simbólica, mujeres y prostitución, En Marquina Espinosa, A. (comp.). *El ayer y el hoy: Lecturas de Antropología Política. Volumen II. El futuro* (p. 453-466). Madrid: UNED ediciones.
- Lewellen, T. (2006). Género y poder, *Introducción a la Antropología Política*. Barcelona: Bellaterra.

- Lombardo, E. & Bustelo, M. [2007] (2009). Los 'marcos interpretativos' de las políticas de igualdad en España y Europa: conclusiones, En Bustelo, M. & Lombardo, E. eds. *Políticas de igualdad en España y en Europa* (p. 161-196). Madrid: Cátedra.
- Mahmood, S. [2008] (2011). Teoría feminista y el agente social dócil: algunas reflexiones sobre el renacimiento islámico en Egipto, En Suárez Navas L. & Hernández, R. A. *Descolonizando el feminismo. Teorías y prácticas desde los márgenes* (p. 165-222). Madrid: Cátedra.
- Marchesi, M. (2012). Reproducing Italians: contested biopolitics in the age of 'replacement anxiety'. *Anthropology & Medicine* 19(2):171-188.
- Markens, S. (2007). *Surrogate Motherhood and the Politics of Reproduction*. Berkeley: University of California Press.
- Markens, S. (2010/2011). Interrogating Narratives about the Global Surrogacy Market. *The Scholar and Feminist Online*, 9.1-9.2: Critical Conceptions: Technology, Justice, and the Global Reproduction Market.
- Marre, D. (2009). Los silencios de la adopción en España. *Revista de Antropología Social* 19: 97-126.
- Mishtal, J. (2014). Reproductive Governance in the New Europe. Competing Visions of Morality, Sovereignty and Supranational Policy. *Anthropological Journal of European Culture* 23(1):59-76.
- Mishtal, J. (2012). Irrational non-reproduction? The 'dying nation' and the postsocialist logics of declining motherhood in Poland. *Anthropology & Medicine* 19(2):153-169.
- Moore, H. [1988] (1991). *Antropología y feminismo*. Madrid: Cátedra.
- Moore, Lisa J. (2002). Extracting Men from Semen. Masculinity in Scientific Representations of Sperm, *Social Text* 73(20): 4, 91-119.
- Morgan, L. & Roberts, E. (2012). Reproductive governance in Latin America. *Anthropology & Medicine* 19(2):241-254.
- Morris, R. (1995). All Made Up: Performance Theory and the New Anthropology of Sex and Gender. *Annual Review of Anthropology* 24:567-592.
- Rorty, R. [1990] (1993). Feminismo y pragmatismo. Presentado en el Ciclo de Conferencias Tanner sobre Valores Humanos en la Universidad de Michigan (7 de diciembre de 1990). Versión castellana de Martha Hernández. Revisada por María Pía Lara. *RIFP / 2*: 37-62.
- Rosaldo, M. (1974). [Mujer, cultura y sociedad: Una visión teórica](#), En Harris, Olivia y Kate Young, comp.. *Antropología y feminismo* (p. 153-181). Barcelona: Anagrama.
- Scott, J. [1986] (1990). [El género, una categoría útil para el análisis histórico](#), En Lamas, Marta Compiladora. *El género: la construcción cultural de la diferencia sexual* (p. 265-302). México: PUEG.
- Stolcke, V. (1996). [Antropología del género. El cómo y el por qué de las mujeres](#), En Prat, J. & A. Martínez (eds). *Ensayos de Antropología Cultural. Homenaje a Claudio Esteva-Fabregat* (p. 335-344). Barcelona: Editorial Ariel.
- Touraine, Alain. (2007). *El mundo de las mujeres*. Barcelona: Paidós.
- Wacquant, LJD. (1995). The Pugilistic Point of View: How Boxers Think and Feel about Their Trade. *Theory and Society* 24(4):489-535.
- Walley Ch. J. (2006). Searching for "Voices": Feminism, Anthropology, and the Global Debates over Female Genital Operations, Lewin E. (2006). *Feminist Anthropology. A Reader* (p. 333-357). Oxford: Blackwell.

Yanagisako, Sílvia J. y Collier, Jane F. (1987), Toward an Unified Analysis of Gender and Kinship, En Collier, Jane F. y Yanagisako, Sílvia J. (eds.). *Gender and Kinship. Essays toward a Unified Analysis* (14-50). Stanford: Stanford University Press.

Zaretsky, Eli (2001). [Bisexualidad, capitalismo y el ambivalente legado del psicoanálisis](#). *New Left Review* 8:92-117.

Visionats recomanats

Bloc I

Barbé, A. (2018). *En femme*. España, 103 min. (documentary)

Bourdieu, P. *La dominación masculina*, [Parte 1](#), [Parte 2](#)

Butler, J. (2011). [Your behavior creates your gender](#). Big Think, 3 min.

Campos, R. (2017-...). *Las chicas del cable*. España: Bambú Producciones / Netflix, 1 temporada, 8 episodios de 50 minutos.

Cherry, M. (2004-2012). *Mujeres desesperadas*. USA: ABC, Cherry Productions, 8 temporadas, 180 episodios de 40 min.

Fabiánová, D. (2009). [La luna en tí](#). ARTE G.E.I.E. - STV - Ubak Producciones / Avenue B Productions.

Gungor, Mark (2009). *Historia de dos cérebros* [Parte 1](#), [Parte 2](#), [Parte 3](#), [Parte 4](#)

Hooper, T. (2015). *The danish girl [La chica danesa]*. Reino Unido: Focus Features / Working Title Films, 120 min.

Kiarostami, A. (2002). *Ten*. Irán-USA-Francia: Abbas Kiarostami Productions / Key Lime Productions / MK2 Productions / Zeitgeist Films, 91 min.

Lamas, M. (2011). *Claves para el análisis de género*, [Parte 1](#), [Parte 2](#), [Parte 3](#)

Lamas, M. (2011). [Los retos del feminismo](#).

Linhart, V. (2007). *No se nace mujer*, [Parte 1 de 5](#), [Parte 2 de 5](#), [Parte 3 de 5](#), [Parte 4 de 5](#), [Parte 5 de 5](#)

[Mujeres en el Franquismo](#)

Price, A. (2010-2013). *Borgen*. Dinamarca: DK Fiktion, 3 temporadas, 30 episodios de 58 min.

Reyes, F. (2010). [En mis tacones](#). Honduras, 30 min.

Valcárcel, A. [La agenda pendiente](#). 20 min.

Bloc II

Armengou, Montse i Ricard Belis (2002). *Els nens perduts del franquisme*, [Parte 1](#), [Parte 2](#), TV3, programa 30 minuts (20 y 27 de enero de 2002).

Armengou, Montse i Ricard Belis (2012). [Torneu-me el fill!](#). TV3.

Armengou, Montse i Ricard Belis (2015). [Els internats de la por](#). TV3.

Baird, J. and Lahl, J. (2013). *Eggsploitation*. Pleasant Hill, CA: The Center for Bioethics and Culture.

Becerra, C. (2015). *Mujeres invisibles*. La Plata: CUR.

<https://www.youtube.com/watch?v=FuzqINaCAT4&feature=youtu.be>

- Béchar, C. (2015). *Loba*. España: COMPACTO, 80 min. (documentary)
- Chase, D. (1999-2007). *The Sopranos*. USA: HBO, 6 temporadas, 86 episodios de 50 min.
- Fogelman, D. (2016-...). *This is Us*. USA: Rhode Island Ave. Productions, Zaftig Films, 20th Century Fox Television, 2 temporadas, 36 episodios de 60 min.
- Ganatra, N., Bangs, L., Adlon, P. et al (2016-...). *Better things*. USA: 3 Arts Entertainment / Pig Newton, 1 temporada, 20 episodios de 30 min.
- Kelley, D. (2017). *Big Little Lies*. USA: HBO, 1 temporada, 7 episodios de 60 min.
- Lahl, J. and Eppinette, M. (2014). *Breeders: A Subclass of Women? [Criadoras: ¿Una clase inferior de mujeres?]*. Pleasant Hill, CA: The Center for Bioethics and Culture, 52 min.
- Loach, K. (1994). *Ladybird, Ladybird*. Gran Bretaña: Channel Four Films / Parallax Pictures, 102 min.
- Marre, D. (2011). *La encrucijada en los acogimientos y adopciones en España ¿una nueva etapa?* [Parte 1](#), [Parte 2](#)
- Morano, R., Barker, M., Dennis, K., Sigismondi, F. Skogland, K. (2017-...). *El cuento de la criada*. USA: Hulu / MGM, 2 temporadas, 20 episodios de 60 min.
- Nahman, M. [Atomised Mothers](#). *A short film about isolation, 'austerity', and the politics of parenthood*. Bristol: University of the West of England (UWE), Bristol SPUR grant, 21 min.
- Olsen, M. (2006-2011). *Big Love*. USA:HBO / Anima Sola Productions / Playtone Productions, 5 temporadas, 53 episodios de 60 min.
- Perdomo, A. (2013). *Nacidos vivos*. Buenos Aires: Grupo de Boedo Films / INCAA, 78 min.
- RTVE. (2011). [Madres de alquiler](#). *Para todos La 2*
- RTVE. (2012). [Todo por un hijo](#). *Comando actualidad*.
- Weiner, M (2007-2015). *Mad Men*. USA: AMC, 7 temporadas, 91 episodios de 45 min.
- Willimon, B. (2013-...). *House of Cards*. USA: Netflix, 5 temporadas, de 65 episodios de 50 min.
- Willimon, B. King. M. (2009-2016). *The Good Wife*. USA: CBS, 7 temporadas, 156 episodios de 45 min.
- Zbanic, Jasmila (2005). *Grbavica. [El secreto de Esma]*. Alemania-Austria-Bosnia Herzegovina-Croacia.
- Bloc III**
- Armengou, M. & Belis, R. (2016). [Jo també vull sexe!](#) TV3, 60 min. (documentary)
- Ashford, M. (2013-2016). *Masters of Sex*. USA: Round Two Productions, Sony Pictures Television, Timberman-Beverly Productions, 4 temporadas, 46 episodios de 54 min.
- Barris, K. (2014-...). *Black-ish*. USA: ABC Studios / Cinema Gypsy Productions / Principato-Young Entertainment, 4 temporadas, 96 episodios de 20 min.
- Bauer, J., Gradus, R., Jones, R., et al. (2017). *Hot Girls Wanted: Turned On*. USA: Netflix, 1 temporada, 6 episodios de 46 min.
- Bollaín, I. (1999). *Flores de otro mundo*. España: La Iguana Films / Alta Films S.A, 100min.
- Centeno, A. & De la Morena, R. (2015). [Yes, we fuck!](#)España, 60 min. (documentary)
- Cohen, B. and Shenk, J. (2016). *Audrie & Daisy*. Estados Unidos: Netflix, 95 min.

Condon, B. (2004) *Kinsey*. USA: Fox Searchlight Pictures, 118 min.

Daniels, L. (2009). *Precious*. USA: Lee Daniels Entertainment / Smokewood Entertainment Group, 105 min.

De Ocampo, I. (2011). *Evelyn*. España: La voz que yo amo, 96 min.

Dominici, M. (2003). *Le clitoris, ce cher inconnu*. Francia-Reino Unido; Cats, Dogs Films / Sylicone / ARTE France, 60 min. (Documentary).

Fernández Martorell, M. (2010). *¿No queráis saber por qué las matan? Por nada*. España: Canónigo Films, S.A, 84 min.

Fontaine, A. (2016). *Las inocentes* [Les innocents]. Francia-Polonia, 100 min.

King, M. (2017). *The good fight*. USA: CBS Network, 1 temporada, 10 episodios de 60 min.

Kohan, J. (2013-...). *Orange is the new black*. USA: Netflix / Lionsgate Television, 6 temporadas, 78 episodios de 60 min.

Lehman, Z. (2015-...). *Casual*. USA: Casual Production. 3 temporadas, 30 episodios de 25 min.

Lewin, B. (2012). *The sessions*. USA: Fox Searchlight Pictures, 98 min.

Malépart-Traversy, L. (2016). *Le clitoris*. Montreal: Mel Hoppenheim School of Cinema, 3,17 min. (Animated Documentary)

Manchevski, Milcho (1994). *Before the Rain*. Gran Bretaña-Francia-Macedonia.

Olivier, J. (2016). *L'eau sacrée*. Belgium, 56 min. (Documentary).

Perdomo, A. (2016). *Cada 30 horas*. Buenos Aires: INCAA, 73 min.

Sadowska, M. (2017). *The Art of Loving: The Story of Michalina Wislocka [El arte de amar]*. Polonia: Watchout Productions / TVN / Orange / Agora, 117 min.

Soloway, J. (2014-2017). *Transparent*. USA: Amazon Studios, 4 temporadas, 40 episodios de 29 minutos.

Stefaniak, J. & O'Loughlin S. [This is my body](#) [Este es mi cuerpo].

Swanberg, J. (2016). *Easy*. USA: Netflix, 8 episodios de 30 min.

White, R. (2017). *The keepers*. USA: Film 45 / Tripod Media. Distribuida por Netflix, 1 temporada, 7 episodios de 60 min.

Yorkey, B. (2017). *Por trece razones*. USA: Netflix, 1 temporada, 13 episodios de 60 min.